

WOŹNIAK ZENON, *Wschodni pogranicze kultury lateńskiej*, Ossolineum, Wrocław, 1974, 227 p., cu 14 fig. și 3 hărți în text

Bun cunoscător al antichităților celtice, în primul rând al celor din Polonia, Zenon Woźniak dedică un important studiu problemei granițelor, respectiv zonelor răsăritene ale culturii Latene. Lucrarea de față se întemeiază atât pe literatura de specialitate cea mai nouă, cât și pe cercetarea directă a unor materiale din muzeele vizitate de autor. Woźniak se ocupă atât de monumentele propriu-zis celtice din România, Bulgaria și U.R.S.S., cât și de relațiile celtilor cu mediul autohton. Sînt urmărite și influențele Latene spre răsărit, dincolo de limita maximei răspîndiri a culturii celtice.

În cap. I se prezintă și se comentează informațiile izvoarelor scrise privind prezența celtilor în teritoriile studiate. Cap. II este dedicat monumentelor celtice din Transilvania. Un spațiu mai mare este rezervat

antichităților celtice și tracice (geto-dace din nord-vestul Bulgariei și din Oltenia (cap. III). În cap. IV sînt prezentate descoperirile de caracter celtic din spațiul de la răsărit de Carpați, o atenție deosebită fiind acordată descoperirilor din Moldova. În ultimul capitol (V) sînt prezentate concluziile arheologice și general-istorice ale studiului.

Lucrarea este însoțită de trei anexe, conținînd lista descoperirilor de caracter Latene celtic din Transilvania (86 puncte), din Oltenia și Bulgaria (136 puncte) și, respectiv, de la răsărit de Carpați (63 puncte). Mai sînt anexate: o listă a prescurtărilor, o bogată bibliografie, ordonată alfabetic, și un scurt rezumat în limba franceză.

Mircea Babeș

LAPUȘNEAN V. L., NICULIȚĂ I. T., ROMANOVSKAIA M. A., *Pamjatniki rannego železnogo veka*, Arheologičeskaja karta Moldavskoj S.S.R., 4, Chișinău, 1974, 102 p., cu 34 figuri în text.

În cadrul efortului colegilor sovietici de editare a unui repertoriu arheologic al R. S. S. Moldovenești, fascicula 4, aici prezentată, este dedicată epocii fierului. Materialul informativ este clasificat în trei capitole, corespunzînd celor trei diviziuni cultural-istorice ale acestei epoci. În cadrul fiecărui capitol se face o scurtă prezentare privind tipurile de locuință și așezare, ritul și ritualul funerar, răspîndirea monumentelor, principalele categorii de obiecte, cronologia și atribuirea etnică. Urmează catalogul descoperirilor din perioada respectivă, organizat după criteriul geografico-administrativ. Pentru fiecare punct se indică tipul de monument, poziția în teren, principalele descoperiri, istoricul cercetărilor și literatura. Pentru ușurarea consultării se dă și o listă alfabetică a localităților, cu indicarea numărului de ordine din catalog. La fiecare capitol ilustrația este constituită dintr-o hartă și un număr

de figuri cu material arheologic selecționat, uneori inedit.

Capitolul 1 include „monumentele Hallstatt-ului tracic”, împărțite în trei grupe: 1 tipul Chișinău (sec. X — IX î.e.n.), 2 tipul Șoldănești (a doua jumătate a sec. VIII — începutul sec. VI î.e.n.), și 3 tipul Saharna-Solonceni (a doua jumătate a sec. VIII — începutul sec. VI î.e.n.). Sînt repertoriate 85 așezări și necropole. În cap. 2 sînt încadrate monumentele getice din secolele IV — III î.e.n. În catalog sînt înregistrate, separat, 31 cetăți, 78 așezări deschise și 4 necropole. În sfîrșit, în cap. 3 sînt tratate monumentele „culturii Lukașevka-Poienești” din sec. II — I î.e.n., interpretată de autori drept getică. Sînt înregistrate 19 așezări și necropole. Lucrarea se încheie cu o listă bibliografică completă și cu lista prescurtărilor.

Mircea Babeș

Tzarevgrad Tîrnov. Dvoretzăt na bălgarskite tzare prez vtorata bălgarska dărjava, I, Sofia, Editura Academiei de științe bulgare, 1973, 356 p.

Acest volum, tipărit în excelențe condiții, conține următoarele capitole: 1. Palatul de pe Tzarevetz (raport preliminar), redactat de regretatul savant bulgar Kr. Miĵatev; 2. Istoricul studiilor arheologice de pe Tzarevetz, de Janka Nikolova; 3. Arhitectura palatului, capitol redactat de Sonja Georgieva, Janka Nikolova și Nikola Angelov; 4. Inscricțiile din palatul de la Tzarevetz, de Nikola Angelov; 5. Monedele din palatul de la Tzarevetz, de Todor Gherassimov; 6. Nivelurile arheologice dinainte de construirea palatului bulgar, de Nicola Angelov. Studiile sînt precedate de un „cuvînt înainte” și o introducere explicativă.

Dintre toate capitolele, cel mai bogat este al treilea, rezervat arhitecturii palatului de pe Tzarevetz. Ideea pe care o subliniază autorii constă în aceea că palatul — aparținînd celui de-al doilea „regal” bulgar* — avea un caracter de fort și impresiona prin decorația sa, spre deosebire de construcțiile analoge din timpul primului „regal” bulgar, care excelau prin monumentalitate. Palatul a fost construit în prima jumătate a secolului al XIII-lea și apoi refăcut în diferite rînduri.

* Vlaho-bulgar (n.n.).

De reținut, de asemenea, catalogul monedelor, unde sînt însumate toate descoperirile făcute în decursul săpăturilor (începînd cu monedele romane trecînd prin monedele bulgărești și turcești și terminînd cu cele bizantine).

Referindu-ne la monedele din epoca medievală (secolele XIII — XV) se cuvine să subliniem că numărul celor de la Păciuil lui Soare este mai mare decît numărul celor de la Tîrnovo-Tzarevetz.

Nikola Angelov atrage luarea aminte că faza de locuire corespunzînd celui de-al doilea „regal” bulgar este precedată de niveluri aparținînd epocilor: tracă, bizantină timpurie și veche (secolele VIII — X).

În concluzie, vom sublinia că volumul monografic *Tzarevgrad Tîrnov*, I, este o carte utilă, conținînd un bogat material care, în linii generale, este corect încadrat cronologic. Unele greșeli de tipar (vezi de pildă greșelile din indicațiile la pagină ale sumarului) nu scad din valoarea tomului.

Petre Diaconu

„*Izvestija na okrăjnja istoriceski muzei i bălgarskoto diujestvo*”. Acesta este titlul unei noi reviste care apare în orașul Tolbuhin (R. P. Bulgaria).

Primul tom, tipărit în anul 1973, cuprinde un material istoric și etnografic destul de variat, începînd cu rezultatele unor săpături arheologice și terminînd cu lucrări privind mișcarea revoluționară a locuitorilor orașului Tolbuhin sau arta olăritului în regiunea din jur.

Un loc deosebit este acordat contribuțiilor referitoare la istoria veche. Regretatul numismat T. Gherassimov, în articolul *Năhodkata sās zlatni i bronzovi moneti ot III vek pr. n. e. otkrita pri s. Bălgarevo* (Descoperirea de monede de aur și de bronz din secolul al III-lea e.n. în satul Bălgarevo), p. 131—136, publică 8 monede dintre care patru stateri de aur cu numele lui Lisimach și patru monede de bronz cu numele regișorului scit Akrosa. Staterii emiși de Byzanthion poartă emblemele orașelor Byzanthion Kalhedon și Tomis.

În articolul *Extrema Minoris Scythiae* (p. 199—142), savantul bulgar V. Beșeliev ajunge la concluzia că Scythia Minor cuprindea între granițele sale și teritoriul Bugeacului, situat imediat la nord de gurile Dunării.

L. Bobčeva, în *Kāsnorimska baniĵa na nos Caliacra* (O baie romană tîrzic la Capul Caliacra), p. 143—166, aduce dovezi în sprijinul datării acestui obiectiv în secolele III — IV e.n. Autoarea publică și cîteva documente materiale din secolele VIII — X și XI — XIV, descoperite în același loc.

Marin Dimitrov publică nota *Rimskiat vodoprovod v Balcic* (Conducta de apă din epoca romană de la Balcic), p. 167—172, iar L. Bobčeva și Asen Salkin în raportul preliminar *Srednovekoven nekropol v s. Balgarevo* (O necropolă medievală din satul Bălgarevo), p. 173—182, descriu un cimitir din secolele IX — X, de înhumație. Unele mor-

mente se prezintă sub forma unor casete de piatră, paralelipedice. M. Dimitrov, în raportul preliminar *Arheologhiceski razkopki na krepostnite steni na Dionisopol (Balcic)* (Săpături arheologice în zona zidului de incintă al Dionisopolului (Balcic)), p. 183—186, se oprește pe larg asupra fortăreței din secolele V — VI.

De notat că toate contribuțiile sînt însoțite de rezumate scurte în limba franceză.

Exceptînd unele fotografii se poate spune că „Izvestija ” de la Tolbuhin este tipărită în condiții bune. Materialul publicat va stîrni interesul atît al specialiștilor cît și al publicului larg.

Petre Diaconu